

“De gordijnen gaan weer open” Maart 2011

Bij alle beleidnoties, evaluaties e.d. over Multiproblem gezinnen komen de termen als zelfredzaamheid of empowerment altijd sterk naar voren toe. Over het algemeen weet men ook wel wat de bedoeling is van die termen. De vraag blijft wel wat betekent het nu echt in de praktijk. Daarom vroeg de opdrachtgever, Gemeente Amersfoort, om te onderzoeken hoe de zelfredzaamheid van gezinnen zich nu ontwikkelt. De 5 betrokken gezinswerkers (Menskracht team) zijn geïnterviewd met de volgende vraag: “wat zijn de concrete gedragsveranderingen bij de gezinnen die door de WAC gezinswerkers worden begeleid. Veranderingen die verband houden met zelfredzaamheid”. Voor de duidelijkheid, zelfredzaamheid wordt als volgt omschreven: zorgmijden, probleemperceptie, handelingsalternatieven, handelingsbereidheid, handelen, neerwaartse spiraal, sociale vaardigheden, resistentie. Dit ook volgens de definitie van Dr. A.J. Kruijer. Zie ook zijn presentatie voor het UJC (Utrecht Jong Centraal) van september 2010.

Tijdens de interviews hebben wij voornamelijk gesproken over de concrete positieve veranderingen bij de gezinnen. Niet zo zeer over de interventies, dat wordt in het team overleg gedaan. Wel hebben we gesproken over de hele specifieke rollen van de gezinswerker in het gezin (aannemer, coach, regisseur). Ook dit is een onderwerp dat vaak in het team wordt besproken en waaraan men met elkaar richting aan geeft (professionalisering/deskundigheidsbevordering).

De ervaringen van 22 gezinnen zijn besproken die nu nog of zijn begeleid door het Menskracht team. De gezinnen ontvangen gemiddeld 10 maanden ondersteuning van de gezinswerkers. De ervaringen zijn niet zozeer gebundeld per gezin (ook om privacy redenen), maar er is gekeken naar de definitie van zelfredzaamheid. Juist om dat dit één van de belangrijkste uitgangspunten is. Bij multiproblem gezinnen geeft gebrek aan zelfredzaamheid meestal de grootste problemen. Er zijn open interviews gehouden, waar de gezinswerkers eerst vertellen, wat de situatie was en vervolgens hebben wij gekeken naar het veranderende gedrag.

Voor sommige gezinnen lijkt het succes minimaal. Op het eerste oog lijkt er niet veel te veranderen. Maar als je goed kijkt/luistert/doorvraagt blijkt wel in de meeste gevallen de neerwaartse spiraal tot staan gebracht. Daarnaast, wat is de definitie van minimaal succes, wat voor de één een kleine stap is, betekent voor een ander een heel ander gedragspatroon. Dat is een grote verandering, die tot veel positief resultaat kan leiden. Sommige gezinnen starten inderdaad letterlijk met het opendoen van de gordijnen. Het weer binnenlaten van de van buitenwereld kan grote gevolgen hebben. Bij veel gezinnen gaat de spiraal ook weer omhoog.

Er zijn gezinnen die wellicht permanent één of ander vorm van zorg nodig. Er zijn gezinnen die echt onder curatele gezet moeten worden. Deze beslissing kan nu ook overtuigd genomen worden. Het einde van de hulp is soms in zicht. Maar bij de meerderheid van de gezinnen zie je wel degelijk een positieve verandering t.o.v. de zelfredzaamheid.

Het gedrag van de gezinnen verteld door de gezinswerkers is verdeeld in 4 categorieën t.w.

1 De gezinnen leren beter met de hulpverlening om te gaan.

2 De gezinnen treden meer naar buiten.

3 Gezinleden gaan onderling beter met elkaar om.

4 Persoonlijke groei van gezinsleden.

Soms zijn het de letterlijke teksten, soms is het een samenvatting van wat verschillende gezinnen/gezinsleden doen. De bedoeling is om een beeld te vormen van de ontwikkeling van de zelfredzaamheid. Het zijn soms schijnbaar kleine stappen, maar in een proces van verandering kan het individueel een zeer grote stap zijn.

1 De gezinnen leren beter met de hulpverlening om te gaan.

Multiprobleem gezinnen zijn over het algemeen zorgmijders en op basis van de onderstaande opmerkingen is de tegenovergestelde beweging waarneembaar: Gezinleden vragen om hulp; zien de noodzaak in: men leert gebruik maken van de hulpverlening; men accepteert de zorg. Deze acceptatie van "ik heb zorg" nodig wordt vaak genoemd en leidt ook tot het beter gebruik van maken van de reguliere zorg. Een moeder die haar twee kinderen bijna uit huis geplaatst zag, accepteerde hulp, waardoor de kinderen niet uit huis werden geplaatst, moeder speelt nu weer buiten met de kinderen. Er wordt niet meer bedreigd naar de ambtenaren van de sociale dienst, wat in het verleden wel gebeurde en ook gevangenis straf opleverde; Beter omgaan met opvoedkundige tips. Openstaan voor de begeleiding van de kinderen. Realiseren dat wegvluchten niet meer kan.

2 De gezinnen treden meer naar buiten.

Dit verslag heet niet voor niets "De gordijnen gaan weer open". Contact met de buitenwereld herstellen is essentieel om de negatieve spiraal te doorbreken. De opmerking "De gordijnen gaan weer open is verschillende malen gemaakt. Andere opmerkingen zijn: buren om hulp vragen; de buurvrouw aanspreken; de post openen; de deur uitgaan. Zelf actie ondernemen en instanties bezoeken om bijvoorbeeld naar de bank te gaan; een ouder avond te bezoeken om weer de lijn naar school te onderhouden; durven op de buitenwereld te vertrouwen; actief instellingen te gaan bellen; beseffen dat je verantwoordelijk bent voor je kinderen met als gevolg dat er weer huiswerk wordt gecontroleerd, de school wordt gebeld en men laat dat contact niet meer lopen. Iemand zit al 4 jaar op de bank in de huiskamer, werkeloos, zelfs geen uitkering aangevraagd. Er is een kans dat deze persoon in een psychiatrisch ziekenhuis terecht komt (depressief/passief). Nu is deze persoon, zelfstandig, dankzij de hulp van de gezinswerker, op zoek naar werk, Advertenties lezen en bellen. Men gaat boodschappen doen. Passiviteit wordt doorbroken, men gaat zelf formulieren invullen, zelf het woord voeren in een gesprek, Zelfstandig medicijnen ophalen.

3 Gezinleden gaan onderling beter met elkaar om.

Beter met elkaar in het gezin omgaan verhoogt het pedagogisch klimaat/de sfeer in huis, waardoor kinderen veilig thuis kunnen blijven wonen en succesvol kunnen zijn op school en in de vriendenkring. Opmerkingen die worden gemaakt zijn: elkaar niet meer slaan (ouders elkaar/ouders – kinderen). Het ontbijt wordt verzorgd, er wordt een lunchpakket meegegeven. Gezinsleden houden de financiën op orde, opmerkingen over dit onderwerp worden vaker gemaakt. Gezinsleden gaan beter met zichzelf en elkaar om, door o.a. eerlijker te zijn tegenover elkaar. Vader en moeder zijn minder agressief naar elkaar daardoor is het thuis rustiger, gezelliger. Spanning wordt minder door er over te praten. Minder agressie daardoor betere aansturing kinderen.

4 Persoonlijke groei van gezinsleden.

Persoon groei houdt vaak verband met het vergroten van vertrouwen of het inzien van de realiteit van de ontstane situatie. Het openen van de gordijnen kan een eerste stap zijn in het vertrouwen/binnenlaten van de buitenwereld. Juist in die interactie kan vertrouwen weer groeien. Andere opmerkingen zijn: geen zelfoverschatting meer van “het komt wel goed”. Een ouder komt op voor zichzelf, op basis van argumenten, geeft weerwoord aan haar partner, met name richting drankgebruik. Zoon komt uit zijn schulp, elke dag het bed uit. Van wantrouwen naar vertrouwen. Gevoel krijgen zelf verantwoordelijk te zijn voor de kinderen. Een andere manier om met zich zelf om te gaan. Geweld naar elkaar wordt minder, sfeer wordt veiliger, inzien dat de zorg zin heeft. Ook ervaren dat gezinsleden zelfstandig dingen kunnen bereiken, sociale angst wordt verminderd. Beter omgaan met tegenslag, niet zo agressief daarvan worden. Het is een lange tijd alleen overleven geweest, leven raakt meer op orde. Eerst veel ruzie in het gezin, daarna wordt het in het gezin rustiger, de verandering is: eerst bellen voordat je gaat ruzie maken.

Maatschappelijk resultaat

Tijdens de interviews is ook gevraagd: wat levert dit het veranderde gedrag op voor de maatschappij. De gezinswerkers zijn daar duidelijk over. Als niet de interventies gepleegd zouden, dan zijn dit de mogelijke consequenties zijn: meer uithuisplaatsingen, opnames in psychiatrische ziekenhuizen, kinderen die stoppen met school, geen start kwalificatie, inefficiënt en vooral niet effectief blijven gebruik maken van de hulpverlening. Ook zijn problemen in de wijk te verwachten. Dit zijn consequenties ook met grote financiële gevolgen. Gevolgen die de overheid liever niet ziet in het kader van transactie kosten en inverdieneffecten. Zeker ook in het kader van bezuinigingen.

De objectiviteit gebiedt ook te vermelden dat sommige gezinnen wellicht nooit helemaal los kunnen komen van zorg. Maar de meerderheid van de gezinnen laten veel veerkracht zien en proberen op eigen benen te staan.

Financiële component

Er zijn veel financiële stromen en veel verschillende belangen. Als je alleen naar de out of pocket kosten zou kijken dan kan je het volgende aangeven over het geld. Waarbij niet zeker is dat het onderstaande ook plaatsvindt. Het gaat om het vormen van een gedachte.

Directe kosten WAC per jaar	Positieve verandering gedrag gezinsleden	Wat is daardoor vermeden aan kostbare zorg?
<p>Projectleider € 105.000,--</p> <p>5 WAC gezinswerkers</p> <p>€ 50,000,-- p.p. totaal € 250.000,--</p> <p>Er zijn geen verdere organisatie/overhead kosten.</p> <p>Interimpositie projectleider wordt in de tijd afgebouwd. Positie wordt met de inbedding op een andere wijze ingevuld.</p> <p>Totaal bedrag € 355.000,--</p>	<p>Agressie verminderen, zoals niet meer slaan verhoogd de kans dat het gezin bij elkaar kan blijven. Geen uithuisplaatsingen.</p> <p>Aandacht tonen voor schoolgaande kinderen verhoogd de kans op het behalen van een startkwalificatie. Vroegtijdig schoolverlaten kan tot criminaliteit leiden.</p> <p>Het vergroten van het initiatief bij gezinsleden verlaagt de kans op psychiatrische storingen.</p>	<p>Kosten uithuisplaatsing per kind € 50.000,-- per jaar.</p> <p>Kosten plaatsing jeugdgevangenis € 180.000,- per jaar.</p> <p>Kosten plaatsing psychiatrisch ziekenhuis € 200.000,-- per jaar.</p> <p>Totaal bedrag € 430.000,--</p> <p>Dit bedrag kan gebruikt worden voor gezinnen die niet multiproblem zijn.</p>

